

Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren (VONZ)

Het doel van het verspreidingsonderzoek is het gedetailleerd in kaart brengen van de actuele en potentiële leefgebieden en het uitbouwen van een groot vrijwilligersnetwerk. Het mes snijdt aan twee kanten. In de eerste plaats weten ondernemers, projectontwikkelaars en anderen (de initiatiefnemers van ruimtelijke ingrepen) dan waar globaal in Nederland beschermde soorten voorkomen. Zij kunnen met de aanwezigheid van deze soorten tijdig rekening houden bij het plannen en uitvoeren van ruimtelijke ingrepen. Dit voorkomt vertragingen en slepende (juridische) procedures. Aan de andere kant heeft LNV zelf ook behoefte aan dergelijke gegevens, onder andere in verband met rapportageverplichtingen richting Brussel. Deze behoefte komt onder meer voort uit bestaande wet- en regelgeving (onder andere Vogel- en Habitatrichtlijn en Flora- en faunawet). Indien nodig kunnen in een vroeg stadium passende maatregelen getroffen worden om het voortbestaan van de populaties van de betreffende soorten te garanderen. De belangen van zowel de overheid, ondernemers en de natuurbescherming zijn dus met de beschikbaarheid van deze gegevens gediend. Om dit efficiënt met vrijwilligers te doen is aansturing en methodeontwikkeling essentieel. In bepaalde gevallen is inzet met vrijwilligers niet of onvoldoende mogelijk en wordt daarom ingezet op professionele inventarisaties.

In navolging van onze inheemse zoogdiersoorten die op bijlagen van de Habitatrichtlijnen staan (en daarmee automatisch in tabel 3 van de Flora- en faunawet; zie elders in deze Telganger) wordt in 2008 ook de verspreiding van enkele andere beschermde soorten (die vermeld staan op tabel 2 dan wel 3 van de Flora- en faunawet) gericht nader bekeken. Het gaat hierbij specifiek om de das, eekhoorn, steenmarter, grote bosmuis, waterspitsmuis en hoefdieren (met name damhert, edelhert, wild zwijn). Voor de das en waterspitsmuis gaan we in 2008 gericht waarnemingen verzamelen. Voor de andere soorten wordt bekeken hoe compleet de actuele data zijn en wordt onderzocht wat de komende jaren noodzakelijk is om ook voor deze soorten in 2012 een dekkend beeld te hebben van hun verspreiding.

Net als voor de meetnetten is de Zoogdierverseniging VZZ nog op zoek naar vrijwilligers voor de verschillende VONZ projecten. Direct aanmelden voor een VONZ-project of meer informatie verkrijgen kan op de volgende manieren:

website: www.vzz.nl
e-mail: vrijwilligers@vzz.nl
telefoon: 026-3705318

VONZ Das

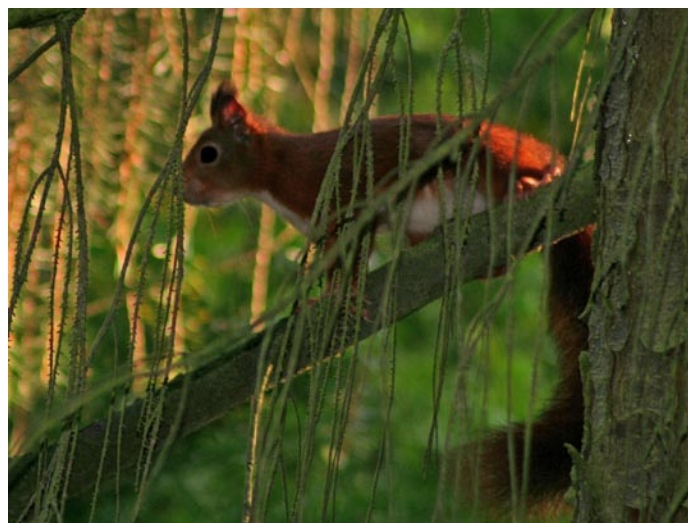
Door inzet van beroepskrachten van de Stichting Das&Boom Opvang en Advies, regionale dassenwerkgroepen en vrijwilligers van Zoogdierverseniging VZZ is 2007 het verspreidingsbeeld (op 10x10 km-hok niveau) van de das al voor een deel geactualiseerd. De Zoogdierverseniging VZZ zal dit in 2008 voortzetten met vrijwilligers, met de nadruk op de randen van het bekende verspreidingsgebied en gebieden waar het landschap sterk zal gaan veranderen.

Het onderzoek van de randgebieden is gewenst omdat de das zich geleidelijk maar gestaag uitbreidt en we deze verandering graag willen bijhouden. Het gaat hierbij onder andere om de Achterhoek, het rivierengebied, Friesland, Groningen en het zuiden van Noord-Brabant. In Friesland en Groningen zal samengewerkt worden met de provinciale zoogdierwerkgroepen en in Brabant met de Dassenwerkgroep Brabant. Verandering van het landschap speelt binnen deze gebieden het meest in het rivierengebied en in Noord-Brabant.

In vergelijking met vorig jaar zal wederom geprobeerd worden om 'meer dan incidentele bewoning van (dassen)burchten' vast te stellen. Naast burchteninventarisatie kunnen ook losse waarnemingen gedaan worden. Dit kunnen o.a. vondsten van verkeersslachtoffers en nachtelijke zichtwaarnemingen van foeragerende en rondlopende dassen zijn. Vrijwilligers die dassen willen inventariseren kunnen contact opnemen met het kantoor (vrijwilligers@vzz.nl) en krijgen o.a. een handleiding toegestuurd.

VONZ Eekhoorn

Exotische eekhoorns komen de laatste tijd veel in het nieuws (zie elders in deze nieuwsbrief). Echter, hoe gaat het met onze inheemse (rode) eekhoorn? Gezien het feit dat in Engeland de grijze eekhoorn (exoot) de inheemse eekhoorn heeft verdrongen, is het des te noodzakelijker goed in de gaten te houden hoe het met onze inheemse eekhoorn gaat. Ook voor deze soort zal de komende tijd bepaald worden waar en hoe we extra waarnemingen moeten verrichten, om het verspreidingsbeeld weer actueel te krijgen.

Rode eekhoorn. © Wesley Overman.

VONZ Steenmarter

De steenmarters komen steeds vaker in het nieuws onder andere vanwege het feit dat ze schade veroorzaken omdat ze kabels van auto's doorbijten. Vaak ervaren mensen ook geluid- of stankoverlast. Kennen is echter waarderen. Om mensen kennis te laten maken met de steenmarter en te informeren over zijn leefwijze hebben Landschapsbeheer Gelderland en de Zoogdierverseniging VZZ vorig jaar een brochure uitgebracht. In de folder wordt eveneens beschreven hoe om te gaan met steenmarters in de directe woonomgeving. Door deze kennis zal de aanwezigheid van een steenmarter in huis minder gauw hinder als gevolg hebben. Recent is nieuwe informatie over de steenmarter, op onze website geplaatst. De steenmarter breidt zich momenteel uit in ons land steeds verder naar het westen uit en we willen graag een actueel beeld houden van deze verspreiding. Gekeken zal worden waar en in wat voor vorm een meetnet voor de marterachtigen opgezet kan worden.

VONZ Grote bosmuis

In juli en augustus 2007 werden in Zuid-Limburg bij verspreidingsonderzoek naar de waterspitsmuis grote bosmuizen gevangen buiten het tot nu toe bekende leefgebied in de Vijlenerbossen. Zelfs bij Gulpen werd een grote bosmuis aangetroffen. Een onderzoek van de JNM in november 2007 toonde aan dat de soort inmiddels wijd verspreid is tussen de Geul en de Gulp. Nieuw zijn ook enkele vondsten bij Winterswijk. Het is duidelijk dat de grote bosmuis zich in Nederland uitbreidt. Dit kan er op termijn toe leiden dat deze soort, die alleen vanwege zijn beperkte verspreiding op de Rode Lijst staat, van die lijst verdwijnt. Het is belangrijk om de eventuele uitbreiding, en de snelheid ervan, goed in de gaten te houden. Allereerst zullen we nagaan waar de grote bosmuis op korte termijn te verwachten valt en vervolgens bekijken hoe we deze gebieden op aanwezigheid kunnen onderzoeken.

Figuur 8. Grote bosmuis. © Wesley Overman.

VONZ Waterspitsmuis

Voor het in kaart brengen van de verspreiding van de waterspitsmuis (en andere kleine zoogdiersoorten) loopt reeds gedurende een aantal jaren het 'Verspreidingsonderzoek muizen en spitsmuizen middels braakbalanalyse'. Dit onderzoek is wat betreft waterspitsmuis afhankelijk van het voorkomen van kerkuilen. Een analyse van de huidige dekking door deze kerkuilen van het potentiële verspreidingsgebied van de waterspitsmuis, levert een aantal ongedekte gebieden (km-hokken) op, waar dus aanvullend onderzoek nodig is.

In 2007 is begonnen worden met het daadwerkelijk verzamelen van gegevens met behulp van lokbuizen. Deze methode (reeds meerdere jaren in Groot-Brittannië toegepast) werd voor het eerst in Nederland gebruikt. Bij deze methode worden lokbuizen in een lijn van 10 buizen, geaasd met dierlijk materiaal, in een te onderzoeken gebied geplaatst. Analyse van de resten in de uitwerpselen aangetroffen in de lokbuizen moesten uitsluitsel geven over de aan- of afwezigheid van de soort: het aantreffen van aquatische invertebraten zou zekerheid geven of het om de uitwerpselen van waterspitsmuis gaat. Naast prooiresten in de uitwerpselen konden in voorkomende gevallen ook haren gedetermineerd worden (afkomstig van het zichzelf likken van de dieren).

De lokbuizen hebben echter minder positieve waarnemingen opgeleverd dan verwacht. Daarom gaan we in 2008 de inventarisatiemethoden opnieuw testen, nu in gebieden waarvan bekend is dat er veel waterspitsmuizen leven. De drie waterspitsmuisgebieden waar wordt gevangen zijn:

- Alde Feanen (Friesland)
- Nieuwkoopse Plassen (Zuid-Holland)
- Fochteloërveen (Friesland).

We zullen jullie op de hoogte houden van de ontwikkelingen hierbij.

VONZ Hoefdieren

Deze soorten worden in belangrijke mate gevolgd door organisaties buiten de Zoogdierverseniging VZZ, zoals het Faunafonds, de Vereniging Wildbeheer Veluwe en Vereniging Het Edelhert (tot voor kort Het Veluws Hert). Echter, ook de hoefdieren horen wel degelijk thuis binnen de zoogdierverseniging. Recent zijn de soortpagina's over het wild zwijn en het edelhert, met informatie over de ecologie en leefwijze van deze soorten, op onze website geplaatst. De hoefdieren breiden zich momenteel uit in ons land en we willen graag een actueel beeld houden van deze verspreiding, ook buiten de reguliere telgebieden. Tijdens het nieuwjaarsuitje zijn we te gast geweest bij Vereniging Het Edelhert en de ontvangst was zeer gastvrij. De Zoogdierverseniging is bezig met samenwerking met deze organisaties en denkt dit te kunnen verstevigen in de vorm van gezamenlijk verspreidingsonderzoek van hoefdieren.

April is de herten-telmaand omdat dan nog weinig blad aan de bomen zit en de herten weer volop in beweging zijn waardoor ze beter zichtbaar zijn. In vijf leefgebieden werden afgelopen april door ca. 25 ploegen van Vereniging Het Edelhert per telgebied op 2 ochtenden/avonden een inventarisatie gehouden van de herten. Een telploeg bestaat uit twee tellers: een faunabeheerder uit het betreffende gebied, die ter plaatse goed bekend is en een onafhankelijke hertenkenner ter controle. Nagegaan zal worden in hoeverre geïnteresseerde leden van de VZZ volgend jaar mee kunnen doen. Mogelijk dat ze daartoe eerst deel kunnen nemen aan de cursus Grofwild van Vereniging Het Edelhert.

Eind mei zijn op de Veluwe de eerste tellingen van wilde zwijnen gehouden. De tellers bestonden uit medewerkers van de faunabeheereenheid, de provincie Gelderland en diverse natuurorganisaties, zoals van Vereniging Het Edelhert. In leefgebied Noordoost waren maar liefst 125 tellers actief, verdeeld over 80 telplaatsen. Na een rustige en best wel ideale telavond kwamen de voorlopige aantallen op 380 biggen, 54 bruine biggen, 125 zeugen (dus gemiddeld 1 per teller!) en 7 keilers. Op de Zuidoost-Veluwe werden in totaal 886 zwijnen geteld. Vorig jaar liepen er naar schatting nog 6000 wilde zwijnen rond op de Veluwe en tussen juli 2007 en februari 2008 zijn maar liefst 4009 zwijnen afgeschoten omdat bepaald is dat de draagkracht 800 dieren betreft. Dit is uitgebreid in het nieuws geweest. Als Zoogdierverseniging VZZ zijn we van mening dat er in Nederland meer ruimte moet komen voor wilde zwijnen.

Wild zwijn. © Bram Achterberg.

Het zien van hoefdieren vervult een duidelijk gevoel van natuurbeleving. Als je tips wilt om de kans op het zien van hoefdieren te vergroten ga dan naar www.hetveluwshert.nl. Waarnemingen van alle hoefdieren blijven zeer waardevol en geef ze door via www.telme.nl. In vergelijking met de exotische eekhoorns wordt het misschien tijd om ook een beeld te schetsen van de verspreiding van min of meer vrijlevende hoefdieren zoals schotse hooglanders, heckrunderen, galloway runderen en konikpaarden en (straks) wisenten. De mogelijkheden hiertoe worden binnenkort onderzocht.

VONZ Natura 2000 zoogdiersoorten verder in kaart

Nederland moet elke zes jaar aan de Europese Commissie rapporteren over de Staat van Instandhouding (SvI) van de soorten die in de bijlagen van de Habitatrichtlijn staan. Het gaat hierbij om de boomarter, bunzing, otter, bever, hamster, noordse woelmuis, hazelmuis, alle soorten vleermuizen, gewone zeehond, grijze zeehond, tuimelaar, witsnuitdolfijn en bruinvis. In 2006 heeft Nederland gerapporteerd over de (nul)situatie in de periode 2001-2006. De volgende rapportage zal in 2012 plaatsvinden en een beschrijving geven over de periode 2007-2012. Voor alle Natura 2000-gebieden dienen tevens beheerplannen opgesteld te worden waarbij aantals- en verspreidingsgegevens een bijdrage kunnen leveren. Terreinbeheerders zullen bovendien inzicht willen krijgen in de effecten van beheersmaatregelen op de 'staat van instandhouding' van soorten en habitattypen zodat ze hun beheer kunnen plannen en aansturen.

De Staat van Instandhouding wordt beoordeeld aan de hand van de verspreiding, de populatie, de leefgebieden en de toekomst.

De otter en hamster worden sinds ze zijn uitgezet nauwlettend in de gaten gehouden door werknemers van Alterra. Hierdoor bestaat inmiddels een goed beeld van de SvI voor deze twee soorten (zie www.otter.alterra.nl en www.korenwolfwereld.nl). Telprogramma's voor de zeezoogdieren worden uitgevoerd door medewerkers van Imares en de Waterdienst van Rijkswaterstaat. Hierbij maken ze gebruik van vliegtuigen en gezien de kosten die hierbij gepaard gaan is het niet mogelijk dat vrijwilligers dit op zich nemen. Omdat de hazelmuis zo zeldzaam voorkomt is men bij de Gegevensautoriteit Natuur van mening dat we naast het lopende meetnet Hazelmuis rond 2011 eventueel gericht aanvullende inventarisaties kunnen uitvoeren.

De VZZ-werkgroepen zijn zeer actief in het verzamelen van zoogdiergegevens. De grootste werkgroep is de Vleermuiswerkgroep (zie www.vleermuizen.net). Sinds 2000 zijn ongeveer 300 waarnemers actief bezig met vleermuizen. Voor een aantal soorten uit het NEM (franjestart, gewone baarvleermuis, vale vleermuis, ingekorven vleermuis) is de winterverspreiding redelijk tot goed bekend. De compleetheid van de zomerverspreiding voor deze en andere vleermuizen op 10x10 km de afgelopen jaren wordt aangegeven als redelijk (80-95%) voor de meervleermuis, matig voor vijf soorten (Bechsteins vleermuis, franjestart, gewone baardvleermuis, vale vleermuis en watervleermuis) en slechts (<50%) voor de negen overige soorten. Op 5x5 km is dit nog slechter en op 1x1 km is het voor alle soorten helaas slecht. Voor de vleermuizen worden twee nieuwe meetnetten voor aantalmonitoring, naast de vleermuiswintertellingen, opgezet; te weten een meetnet waarin vleermuizen met behulp van batdetectors in auto's worden geïnventariseerd en een meetnet waarin de grijze grootoorvleermuis en de ingekorven vleermuis op zolders worden gevolgd (zie elders in deze nieuwsbrief).

Soorten VONZ 2008

Voor het bepalen van het verspreidingsgebied worden alle waarnemingen (dus ook van trekkende individuen of zwervers) gebruikt. In 2008 richt het verspreidingsonderzoek zich vooral op de bunzing, de boommarter, de bever en de noordse woelmuis.

Boommarter. © Bram Achterberg.

Bunzing

De bunzing is door Zoogdierverseniging VZZ uitgeroepen tot soort van het jaar 2008 (zie elders in deze nieuwsbrief). Mede als gevolg daarvan is de werkgroep kleine marterachtigen weer in het leven geroepen (zie www.vzz.nl/werkgroepen). Hoewel de bunzing geen doelsoort is in het NEM, wordt deze binnen het meetnet DagActieve Zoogdieren (DAZ; zie elders in deze nieuwsbrief) wel waargenomen. De bunzing komt nog steeds wijdverspreid in Nederland voor. Echter, om een goed beeld te krijgen van de aantalonwikkeling van de bunzing is een uitbreiding van DAZ-meetnet gewenst. Ook het opzetten van een systematische registratie van het aantal verkeersslachtoffers kan hierbij helpen. Wij bekijken of dit vanaf 2009 van start kan gaan.

Bever

Voor de bever verrichten de leden van de beverwerkgroep (VZZ-BWN zie www.beverwerkgroep.nl) veel werk. Jaarlijks organiseert de werkgroep de Nationale Beversporendag waarbij in bevergebieden op kilometerhok-niveau bekeken wordt waar bevers voorkomen. Daarnaast zijn goede contacten met de bestrijding van muskus- en bevorratten. Zij geven nieuwe vestigingen van bevers door. De kennis over de verspreiding van de bever is daardoor vrij goed bekend. Aan aantalmonitoring wordt relatief weinig gedaan. In de Biesbosch worden jaarlijks transecttellingen gehouden. In Flevoland worden tellingen bij burchten georganiseerd door Landschapsbeheer Flevoland in samenwerking met de beverwerkgroep. De Beverwerkgroep Nederland van de VZZ wil graag een actueel beeld houden van de verspreiding van bevers in heel Nederland. Daartoe roept zij mensen op waarnemingen van bever(sporen) te melden.

Voor de continuïteit van de gegevensverzameling zou het verstandig zijn om het netwerk van vrijwilligers dat nu is opgebouwd onder te brengen in een verspreidingsmeetnet binnen het NEM.

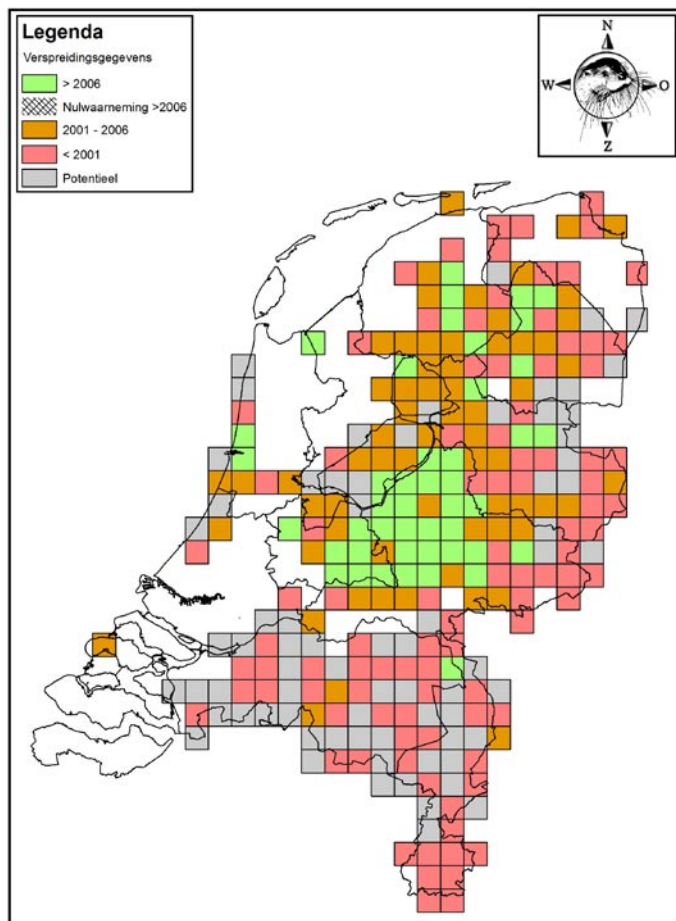
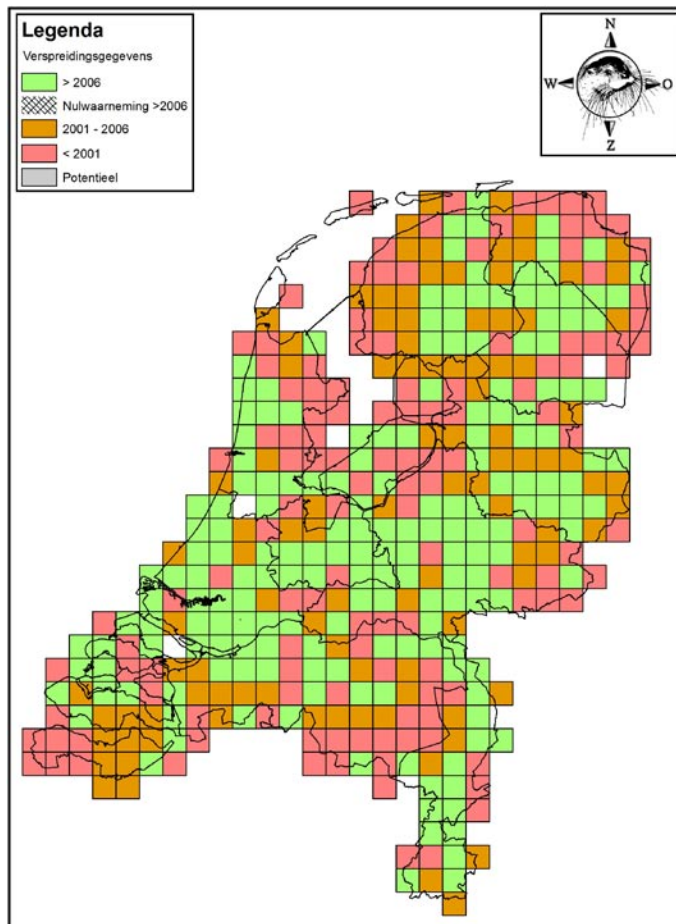
Verslagen van de tellingen in de Biesbosch van voorgaande jaren zijn terug te vinden op <http://www.vzz.nl/publicaties/castor/castor.htm>.

Boommarter

Voor de boommarter verrichten de leden van de Werkgroep Boommarter Nederland (VZZ-WBN, zie www.boommarterwerkgroep.nl) veel werk. De kennis over de verspreiding van de boommarter is in de kerngebieden (Utrechtse Heuvelrug, Veluwe, Drents-Friese Wold) zeer goed. Er zijn echter nog steeds 'randgebieden' waar het zeer lastig is om vast te stellen of de boommarter er niet dan wel in zeer lage dichtheden voorkomt. Deze gebieden zullen in de komende jaren onder andere met behulp van cameravallen (zie elders in deze nieuwsbrief) onderzocht worden. Voor het verspreidingsonderzoek 2008 wordt voorzien om onder andere in Gaasterland en in het gebied langs de Overijsselse Vecht de aanwezigheid te onderzoeken.

Noordse woelmuis

Muizen kennen een sterke aantalschommeling, zowel gedurende het jaar als tussen de jaren. Dit geldt ook voor de noordse woelmuis en daarom is onbekend hoe groot de Nederlandse populatie is. Ook het exacte aantal km-hokken waarbinnen de soort voorkomt is niet volledig bekend. Voor de noordse woelmuis is het wenselijk om het verspreidingsonderzoek te continueren zoals dat de afgelopen jaren loopt. Doormiddel van braakbalonderzoek kan op grote schaal (10x10 of 5x5) bepaald worden waar noordse woelmuizen voorkomen. Echter, de verspreiding op km-hok niveau, of nog beter daarbinnen op habitatniveau kan echter alleen maar door middel van gericht vangen met inloopvallen plaatsvinden.

Door zijn grote gelijkenis met de aardmuis en de veldmuis is de noordse woelmuis in Nederland slechts door een handvol mensen (de soortenexperts) te inventariseren. Om het aantal mensen met deze kennis te vergroten en het werk te verdelen worden ook in 2008 weer drie kampjes georganiseerd (zie www.noordsewoelmuis.nl). Deze kampjes zullen plaatsvinden in de nazomer (vanaf september) en worden dit jaar gehouden in de Alde Faenen, rond Utrecht en in Zuid-Holland. Geef je nu alvast op via vrijwilligers@vzz.nl.

Telmee

Heb je bovengenoemde soorten ergens gezien geef ze dan aan ons door zodat ze meetellen, o.a. voor de nieuwe Zoogdieratlas van Nederland. Sinds 24 november is de nieuwe invoersite www.telmee.nl in de lucht; product van intensieve samenwerking tussen de PGO's (Zoogdiervereniging VZZ, De Vlinderstichting, SOVON, FLORON, RAVON, TINEA, EIS-Nederland, NMV, BLWG en ANEMOON). Groot voordeel van deze site is dat je alle soortgroepen door elkaar kunt doorgeven en dat je maar één inlogcode nodig hebt.

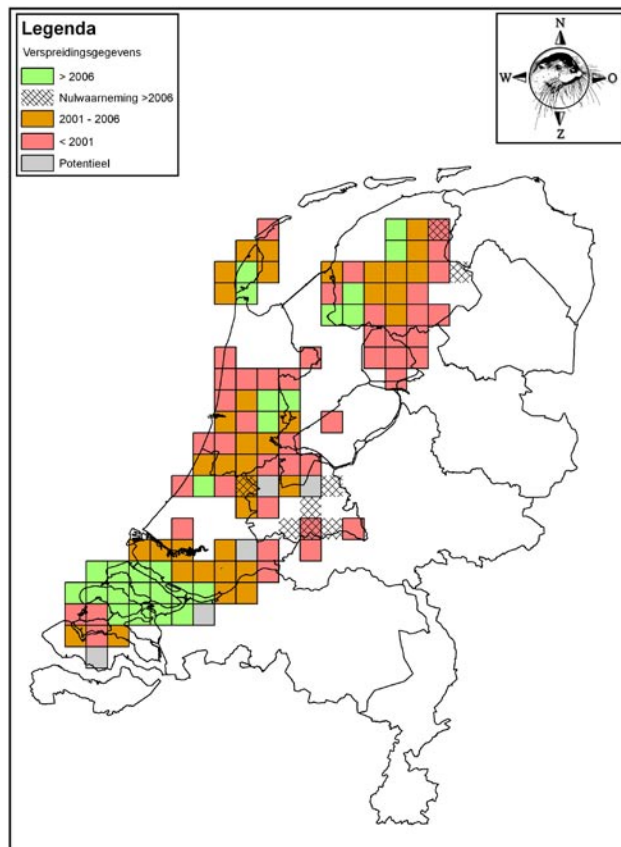
Ook oude waarnemingen die je nog niet eerder hebt doorgegeven blijven zeer welkom. Al je doorgegeven waarnemingen kun je binnenkort ook via de site www.telmee.nl bekijken en downloaden, zodat je hiermee een prima archief hebt.

Telmee.nl is volop in ontwikkeling. Nu al kun je Nederlandse soorten in andere Europese landen invoeren en zeer binnenkort wordt de soortenlijst uitgebreid met alle in Europa voorkomende soorten. Daarmee wordt het dus mogelijk om al je buitenlandse waarnemingen in te voeren en selecties te maken uit je waarnemingen, bijvoorbeeld van een soort of gebied. Daarnaast zijn er openbare verspreidingskaarten van de verschillende soorten waarop je je eigen waarnemingen kunt herkennen door de kleur van de stippen. Uiteraard wordt er zorgvuldig omgegaan met waarnemingen van kwetsbare soorten en zullen de openbare kaarten niet de exacte locaties weergeven maar de stippen op uurhok (5 x 5 km) zetten. Tevens wordt er hard gewerkt aan een validatiesysteem.

Kortom: het wordt nog makkelijker om je waarnemingen op een goede manier door te geven en daarmee zullen die waarnemingen nog beter gebruikt worden voor de bescherming van die soorten. Ook voor Europese waarnemingen wordt [telmee.nl](http://www.telmee.nl) een interessante standaard. Het ligt ook voor de hand dat andere landen de site gaan gebruiken voor het verzamelen van waarnemingen.

Richard Witte van den Bosch

Verspreiding noordse woelmuis.

VONZ Braakballen

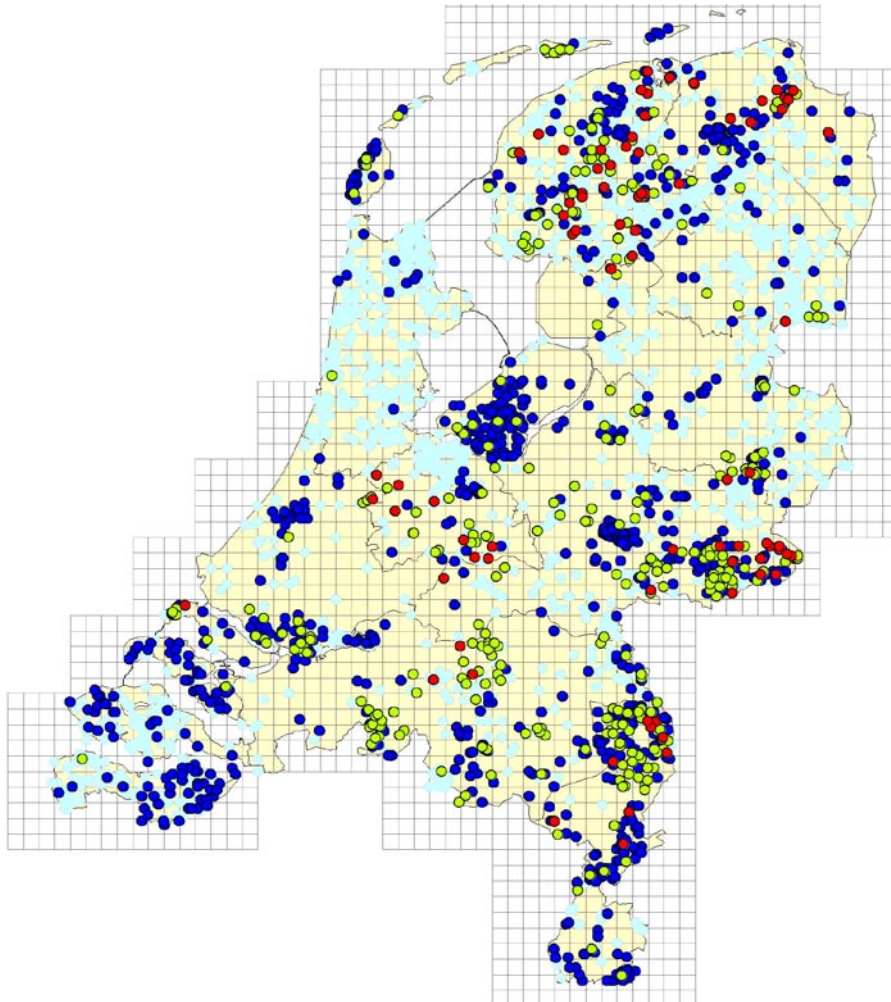
Het braakbalonderzoek richt zich op het vastleggen van de verspreiding van met name noordse woelmuis, waterspitsmuis en veldspitsmuis in Nederland. Het onderzoek heeft ook in 2007 weer een groot aantal nieuwe gegevens opgeleverd. In totaal zijn 500 kerkuilbraakbalpartijen geanalyseerd, waarvan er ruim 300 meer dan 150 prooien bevatten. Dit laatste is van belang, want in het geval van het niet-aantreffen van één van de doelsoorten in een partij van voldoende grootte (minimaal 150 prooien) betekent dat die soort zich niet binnen het jachtgebied van die kerkuil bevindt.

Veldspitsmuis

In 2007 zijn er op slechts 1 locatie braakballen met restanten van veldspitsmuizen verzameld. Dit lage aantal is te verklaren doordat uit de gebieden waar de veldspitsmuis aangetroffen kan worden (ZO-Drenthe/NO-Overijssel en Zeeuws-Vlaanderen) de afgelopen jaren geen braakballen aangeleverd zijn.

Waterspitsmuis

In 2007 zijn er op 90 locaties waarnemingen van waterspitsmuizen verzameld; onderstaande figuur geeft de locaties met vondsten van waterspitsmuizen als onderdeel van het totaal aantal in 2007 verwerkte locaties. Dat zelfs het zeer langdurig volgen van een locatie voor verrassingen kan zorgen, geeft locatie1043 in Limburg die, voorheen 9 keer bemonsterd, in 2007 voor het eerst een waterspitsmuis opleverde!

Braakballocaties van 2007 (lichtgroen), met daarbinnen waterspitsmuisvondsten (rood); braakballocaties uit 2002-2007 (blauw); oudere braakballocaties (lichtblauw).

Noordse woelmuis

In 2007 zijn er op 35 locaties braakballen met restanten van van noordse woelmuizen verzameld. Bovenstaande figuur geeft de locaties met deze vondsten van noordse woelmuizen als onderdeel van het totaal aantal in 2007 verwerkte locaties. Het aantal nieuwe noordse woelmuislocaties van het afgelopen jaar is beperkt, omdat buiten Friesland er een gering aantal partijen uit de andere noordse woelmuisgebieden verzameld is; bijna geen partijen uit Zeeland, Noord-Holland en Texel en beperkt uit Zuid-Holland. Uit Utrecht kwamen meerdere partijen, maar slechts 4 uit de weinige noordse woelmuisgebieden; in deze partijen werden geen noordse woelmuizen aangetroffen.

2008

In 2008 zullen we ons vooral gaan richten op verwerven van braakballen uit de veldspitsmuisgebieden Zeeuws-Vlaanderen en ZO-Drenthe/NO-Overijssel en de noordse woelmuisgebieden van Noord- en Zuid-Holland en Zeeland. Daarnaast willen we ook proberen meer braakballen te krijgen uit de waterspitsmuisgebieden van Groningen en Utrecht/Zuid-Holland. Zo hopen we ons beeld van de verspreiding van die twee soorten te verbeteren.

Meepluizen?

Nieuwe braakbalpluizers zijn altijd welkom. Heeft u interesse om mee te pluizen, kunt u zich opgeven bij vrijwilligers@vzz.nl of per post, onder vermelding van "Braakbalonderzoek".

Dick Bekker